

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 157. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771561073248.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

V.

Af Palladius' Oversættelse af Savonarolas Miserere vides tre Udgaver at have eksisteret.

1. Originaludgaven. Denne er nu tabt, men dens fuldstændige Titel, med Linjeinddeling, er gengivet i Biskop Harboes haandskrevne Palladius - Samling fra c. 1750 (Ny kgl. Saml. 2710, III, 4°. Bilag 47). Efter denne er dens Ordlyd:

Den LI.Psalm |Miserere |mei Deus/ Christe- | lige vdlagt aff Hierony- | mo Sauonarola / Oc for- dansket aff Doct. Petro Palladio/ | alle fromme oc retsindige Christ- | ne/ som danske maal for-|staa/ til trøst oc husualelse. | Prentet i Kiøbenhaffn/ aff |Laurentz Benedicht.

L. 19, 24 og 25, S. 178 L. 26, S. 179 L. 5 og 32, S. 180 L. 10 og 20, S. 183 L. 21, 23 og 29, S. 184 L. 28, S. 185 L. 19, og 29, S. 186 L. 30, S. 187 L. 30, S. 189 L. 4, 5, 17 og 24, S. 190 L. 22 og 23, S. 191 L. 32, S. 193 L. 24 og 26, S. 194 L. 14, S. 197 L. 2, 19, 21 og 26, S. 198 L. 32, S. 199 L. 13, 15 og 29, S. 200 L. 25, S. 201 L. 17 og 28, S. 202 L. 7, 14 og 24.

Det maa bemærkes, at Afvigelser mellem Palladius' Oversættelse og Teksten i den danske Bibel i nogle Tilfælde skyldes Uoverensstemmelse i disses Grundlag, idet Bibelciterterne hos Spangenberg stemmer med den ureviderede Luther-Bibel (Udgaverne 1534-40, mens Grundlaget for den danske Bibel er den yngste reviderede Luther-Bibel (Udg. 1545). Saaledes - for at nævne et Exempel - gengiver Palladius Rom. 8.26 (ndf. S. 189 L. 25): *Men Aanden beder veldige for oss* efter Spangenberg *Sondern der geist vertrit vns selbs mechtiglich* = Luther-Biblerne 1534-40, mens den danske Bibel har *Men Aanden traader selff frem for oss til det beste* efter Biblen 1545 (= 1541- og 1543-Udg.): *Sondern der Geist selbs vertritt vns auffs beste*. - Da Spangenbergs Oversættelse er fra 1542, er det sandsynligt, at han har udarbejdet den i 1541, inden den reviderede Luther-Bibel var udkommet.

158

Baade N. M. Petersen (Literaturhist. II, 2403) og Chr. Bruun (Danske Samlinger I, 163) har forgæves eftersøgt denne Udgave.

2. Det i nærv. Udgave gengivne Tryk. Dette er bevaret i to - desværre begge defekte - Exemplarer. Det ene, som findes paa Universitetsbibliotheket, er et Fragment, bestaaende af Titelblad, Fortale og Udlægning af de første 18 Vers (Bl. Al-I7). Det er i nyeste Tid indbundet i et Papbind. Titelbladet er ikke forsynet med Aarstal, og Trykket giver ikke paa anden Maade Støtte for en Tidfæstelse. I Bibl. Danica I, 31 formodes det, at Fragmentet er trykt i Wittenberg 1552. Denne Formodning er imidlertid, som det følgende vil vise, urigtig. I 1911 har Underbibliothekar Victor Madsen fundet et andet Fragment af Palladius' Savonarola-Oversættelse i et Samlingsbind (Kat. 2131) i Karen Brahes Bogsamling. Dette Bind indeholder tre Tryk: 1. *Jhesus Syrach paa Danske.. Anno M.D.LVIII*; Bl. Y2: *Tobie Bog paa Danske*; paa sidste Blad:.. *prentet i Lybeck hoess Jørgen Richolff/ Aar effter Guds Byrd M.D.LVIII*. 2. Palladius' Savonarola-Oversættelse. Titelbladet og Bogens næstsidste Blad mangler. 3. Palladius' Bearbejdelse af Ochino's Bønner, udg. foran S. 83-132. Ogsaa i dette Tryk staar til Slut: *Prentet i Lybeck aff Jurgen Richolff. 1558*. Alle tre Skrifter er trykt paa samme Papir, i samme Format, med samme Type. Det er derfor utvivlsomt, at de alle er trykt hos samme Bogtrykker, og da den typografiske Udstyrelse i de tre Skrifter er fuldstændig ensartet, er der en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at det midterste Skrift er trykt samtidig med det første og sidste Skrift dvs. at alle tre Skrifter er udkommet i ét Bind 1558, men hvert forsynet med selvstændigt Titelblad og Signatur, som det var saa almindeligt i 16. og 17. Aarh. Dette bekræftes ved, at det Hellæderbind, de er indbundet i, ikke er et nyere Bibliotheksbind, men fra samme Tid som Trykkene, hvad Paaskrifterne paa Bindets Inderside viser.

159

Her staar foroven: *15*67. | Mein geluck kompt | wenn gott will | A. Wgrup. Neden under med anden Haand: Denne bogh hör meg Beate Turs dotter till och er meg giiffuen aff min farsóster sonn Arved Vgrup thenn 27 aprilis 1567. Derefter (med samme Haand):*

huem hende meg stielér ifrá
en troll wnge Jag [!] were má
Jeg will heffne paa min sand
sá hand schall fá bade last oc scham
Amen

Hr. Arvid (Arild) Urup¹ har altsaa forsynet Bogen med Paaskrift, inden han d. 27. April 1567 skænkede den til sin Kusine Frøken Beate, Datter af Hr. Ture Trolle til Bergqvara, en Broder til Arvids Moder Fru Anne Trolle.²

Palladius' Oversættelse af Savonarolas Skrift bestaar af 12 Læg, signeret A-M.-1. 3. 5. 7. 9. 11. Læg har hvert 8 Blade (sign. A-Av, C-Cv osv.), 2. 4. 6. 8. 10. 12. Læg har hvert 4 Blade, sign. B-Biij, D-Diij osv.). 1. Blad og 71. Blad er som nævnt tabt. En Sammenligning mellem dette Tryk og Fragmentet i Univ. Bibl. har imidlertid vist, at Fragmentet er ganske samme Tryk som Exemplaret i Karen Brahes Bogsamling. Ikke blot svarer den bevarede Del af Exempl. i Univ. Bibl. Side for Side, Linje for Linje, Ord for Ord med alle Trykfejl til Exempl. hos Karen Brahe, men alle tilfældige Typeejendommeligheder, et slidt t, en afsprunget Bindestrøg, en skraatstillet Type osv. er i ét og alt fælles for de to Exemplarer, saa den Mulighed er udelukket, at det ene skulde være et Optryk af det andet. Dermed er det altsaa givet, at Sted- og Tidfæstelsen "Wittenberg 1552" for Fragmentet i Univ. Bibl. er uholdbar. Dette saavel som Karen Brahes Exemplar er trykt i ^{*}160 Lybeck hos Jørgen Richolff 1558. De to Fragmenter kan altsaa supplere hinanden; d. v. s. vi kender nu Titelbladet til Udgaven 1558. Dette er derfor ndf. gengivet i Facsimile efter det eneste bevarede Exempl., Fragmentet i Univ. Bibl. Paa Træsnittet ses Kong David knælende i Bøn med Harpen ved sin Fod. Paa Titelbladets Bagside findes et Træsnit af Kristus paa Korset, aabenbart et Udsnit af et større Træsnit, paa hvilket Maria og Johannes har staaet ved Korsets Fod (sml. Træsnittet i "En daglig Bekendelse" foran S. 76). De nederste Folder i Marias og Johannes' Kjortel er bevarede. Under Træsnittet er Joh. 3.16 aftrykt efter Texten i den danske Bibel. Samme Skriftsted eller et andet fra Johannes' Evang har sikkert staaet paa det nu tabte 71. Blad, idet Kustoden paa Bl.70v har: *Johan*. Til Slut har formodenlig som paa Samlingsbindets første og sidste Skrift staaet Trykkestet, Bogtrykker og Aarstal.

3. Et Tryk fra 1562. Af dette er ét fuldstændigt og ét defekt Exempl. bevaret, begge paa d. kgl. Bibl. Hosstaaende Facsimile-Gengivelse viser Titelbladets Forside. Som det ses, er samme Træsnit som paa 1558-Udg. benyttet, men her prydet med et Bladornament. Paa Titelbladets Bagside findes i Stedet for Træsnit to Skriftsprog: Joh. 3.16 (som i 1558-Udg.) og Ps. 34.2-4, begge afskrevne efter Biblen 1550 (se Noterne ndf. S. 209). Trykket bestaar af 12 sexbladede Læg, sign. A-M. Paa Bl. M 4 staar: "*Prentit i Magdeborg/ hoss Ambrosio Kyrchner. Aar effter Guds byrd. M.D.LXII.*" De to sidste Blade har været blanke. Grundlaget for denne Udgave er, som Titlen viser, ikke Originaludgaven, men Udgaven 1558. Dennes Text følges ogsaa ordret og for det meste bogstavret. Kun iøjnefaldende Trykfejl er rettede som *od* til *oc*, *gegraffuit* til *begraffuit*, *Samiritan* til *Samaritan*, *foriertelse* til *forieftelse* o. lign., derimod er selv ganske meningsforstyrende Sætterfejl bevaret, naar blot det trykte Ord overhovedet fandtes i 161 Sproget, saaledes *den* for *dem* S. 192 L. 18, *igen* for *[x]gen* (ingen) S. 197 L. 20, *Regerer* for *Begerer* S. 200 L. 7, *beste*

for *beske* S. 200 L. 14, *Huo* for *Huor* S. 202 L. 10, *lære* for *bære* S. 206 L. 9, jfr. Textrettelserne ndf. S. 208.1

*